लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशिकरण बजेट परिक्षण

प्रतिवेदन

६ देखि ८, चैत्र

२०७२

नगरपालिका

त्रिपुर, दाङ्ग

प्रतिञवेदन पेश गर्ने

कुसुम बिष्ट

१. पृष्ठभूमि

महिला र पुरुषको समानुपातिक विकास बाट नै समग्र समाजको विकास हुन पुग्दछ । समानुपातिक विकास आजको आवश्यकता हो । समुन्नत परिवार र समग्र समाजको विकासमा महिला र पुरुषको समान दायित्व र योगदान हुन आवश्यक छ । समुन्नत समाजको विकासमा यी दुवै वर्गको समान महत्व हुंदाहुँदै पनि राष्ट्रको समग्र स्थितिमा समानता देखिदैन । आधा जनसंख्या ओगटेको महिलाहरुको विकासमा राज्यले विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा गरेको प्रतिवद्धतालाई समयमा पुरा गर्न राष्ट्रको सम्पुर्ण अंगले विशेष जोड दिनु पर्ने देखिन्छ । नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ ले महिला र पुरुषबीच भेदभाव नहुने वा गर्न नपाइने भने पनि व्यवहारमा समानता छैन । संविधानसभाबाट नयाँ निर्माण हुने संविधानमा महिलाको हक हित, अधिकार संरक्षण गर्न प्रष्ट प्रावधान राखिनु अनिवार्य छ । तसर्थ यसरी निर्माण हुने संविधान, ऐन, नियम,नीतिलाई सहयोग पुऱ्याउन स्थानीय निकायहरुमा लैङ्गीक मूलप्रवाहीकरण प्रक्रियलाई तीब्रता प्रदान गर्न आवश्यक छ ।

स्थानीय निकायको गहन जिम्मेवारीलाई बहन गर्न संस्था आफै लैङ्गिक दृष्टिकोणबाट सक्षम र संवेदनशिल हुन आवश्यक छ । स्थानीय निकायको कार्यलाई बढी प्रभावकारी बनाउन संस्थामा लैंङ्गिक स्थितिको पहिचान र योजनाबद्ध तवरबाट लैंङ्गीक उत्तरदायी विकास प्रकृयालाई संस्थागत गर्न लैंङ्गिक बजेट परिक्षण आवश्यक भएकोले त्रिपुर नगरपालिकालेलैंङ्गिक बजेट परिक्षण सम्पन्न गरेको छ ।

२ अध्ययनको महत्व

नगरमा बसोबास गर्ने सबै जातजाती वर्गमा विकासको प्रतिफल पुराउने कार्यमा नगरपालिकाको महत्वपुर्ण भूमिका रहेको हुन्छ ।

स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५ ले महिला, जनजाती, आदिबासी, दलित, सामाजिक, आर्थिक रुपमा फाईदाबाट बञ्चित समूहहरुको सहभागितालाई बढाएर विकासको प्रक्रियालाई संस्थागत गर्ने पक्षमा जोड दिएर आफ्नो क्षेत्रको विकासका लागि साधनहरुको परिचालन र बाँडफाँडद्धारा सामाजिक समानता ल्याउने उदेश्य राखेको छ । सोही अनुसार स्थानीय निकायले कार्य गर्दै आईरहेको छ ।

स्थानीय निकायको गहन जिम्मेवारीलाई बहन गर्न संस्था आफै लैङ्गिक दृष्टिकोणबाट सक्षम हुन आवश्यक छ । संस्थाको कार्यलाई बढी प्रभावकारी बनाउन संस्थामा लैंङ्गिक स्थितिको पहिचान र योजनाबद्ध तवरबाट लैंङ्गीक उत्तरदायी विकास प्रकृयालाई संस्थागत गर्न लैंङ्गिक बजेट परिक्षण आवश्यक छ । लैंङ्गिक बजेट परिक्षण प्रकृया आफैमा एउटा सहभागितामुलक स्वमूल्याङ्कन भएकोले कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरुको व्यक्तिगत तथा संस्थागत कृयाकलापहरुलाई लैंङ्गिक समानता र महिला सशक्तिकरणको क्षेत्रमा काम गर्न उत्साह जगाउँछ । साथै यस प्रक्रियामा संलग्न कर्मचारीहरुलाई लैंङ्गिक पक्षमा उत्तरदायी हुने तर्फ पनि उन्मुख गराउँदछ ।

यस प्रक्रियाले स्थानीय निकायको लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण तथा महिला सशक्तिकरण सम्बन्धी कार्यक्रममा प्रभावकारिता बढाउन र संस्थागत अपनत्वको भावना जगेर्ना गर्न पनि सघाउँने हुन्छ । परिक्षणद्धारा कार्यक्रम तथा बजेटको विश्लेषण गरी आगामी वर्षको कार्यक्रम तथा बजेटलाई लैंगिक दृष्टिकोणबाट तय गर्न तथा बजेट छुट्टयाउन समेत सघाउ पुऱ्याउँदछ ।

३.लैङ्गिक बजेट परिक्षणको उद्देश्यहरु

(क) स्थानीय निकायको आवधिक र बार्षिक योजनामा लैंङ्गिक मूलप्रवाहीकरणलाई संस्थागत गर्न ।

(ख) समावेशीकरणको लक्ष्यलाई स्थानीय निकायको संरचना र कार्य योजनामा स्थान दिन ।

(ग) सामाजिक परिचालनको प्रक्रिया अबलम्बन गरी कार्यक्रम संचालित स्थानको लैंङ्गिक पक्षबाट विश्लेषण गर्न ।

४.अध्यनका क्षेत्रहरु

क्षेत्र - १ स्थानीय निकायको नीतिमा लैंङ्गिक तथा सामाजिक समावशी विकासमा
विश्लेषण
क्षेत्र- २ स्थानीय निकायको क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा
सामाजिक समावेशी कार्यक्रमको मूलप्रवाहीकरण
क्षेत्र- ३ लक्षित कार्यक्रमम
क्षेत्र -४ लैङ्गिक तथा समाजिक समावेशी याजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन
तथा मुल्यांकन
क्षेत्र - ५ जि.वि.स. को आन्तरीक संरचनाको लैंङ्गिक विकास पक्षबाट विश्लेषण
क्षेत्र - ६ मानव संसाधन तथा सम्वन्ध विस्तार तथा नेपाल सरकारका
प्रतिवद्धताहरुको लैंङ्गिकपक्षबाट विश्लेषण
क्षेत्र - ७ सुशासन
क्षेत्र - ८ नेपाल सरकारका लैङ्गिक तथा सामाजिक विकासका नीति र
प्रतिवद्धताहरुको कार्यान्वयन

५ अध्ययनको तरीका र विधि

लैङ्गिक बजेट परिक्षणले एउटा पक्षलाई मात्र नभई धेरै पक्षलाई समेटेर स्थानिय निकायलाई सुधारात्मक बाटोमा लैजान पनि मद्दत गर्ने भएकोले विषयवस्तु सुहाउँदो विधि वा प्रकृयाहरु अपनाउन आवश्यक छ । यस परिक्षणमा पहिलो दिन नगरका सरोकारवालाहरु र नगरपालिकाको कर्मचारीहरु र पार्टि प्रतिनिधिहरुलाई लैङ्गिक उत्तरदायि बजेट र लैङ्गिक परिक्षण सम्बन्धि अवधारणागत रुपमा ब्याख्या गरिएको थियो भने दोस्रो दिन नगरका कर्मचारीले त्रिपुर नगरपालिकाको स्वमूल्याङ्कन गरेका थिए । त्यसैगरि अन्तिम दिन नगरका सरोकारवाला, पार्टि प्रतिनिधि र नगरपालिकाको कर्मचारीहरुको माझमा लैङ्गिक परिक्षणबाट आएका नतिजालाई शार्वजनिक गरिएको थियो ।

६. सहभागिहरु

दिन	महिला	पुरुष	जम्मा
पहिलो दिन	१०	२५	३५
दोस्रो दिन	५	७	१२
तेस्रो दिन	८	१७	२५

७. विश्लेषणका औजारहरु

- लैङ्गिक पक्षबाट जिल्ला विकास समितिको संस्थागत र कार्यक्रमको माकुरीजालो ग्राफ विधिबाट विश्लेषण
- स्थानीय निकायको सवल र कमजोर पक्ष एवं अवसर तथा चुनौतिहरूको बिश्लेषण

८.परीक्षणबाट आएका मुख्य प्राप्तिहरु

क्षेत्र १. स्थानीय निकायको नीतिमा लैंङ्गिक तथा सामाजिक समवेशी विकास

१.१. स्थानीय निकायको नीतिमा महिला पुरुष बिचको समविकास तथा समाजिक समाबेशिकरण बिकास सम्बन्धि सोच रहेता पनि दीर्घकालिन रुपमा स्पष्ट नीति बनाइ सकेको छैन साथै महिला र पुरुष बिचको असमानता हटाउन कुनै रणनीति र कार्यनीति पनि हालसम्म बनाइएको छैन । ।

१.२. त्रिपुर नगरपालिकाको निर्णायक तहमा महिलाहरुको प्रतिनिधित्व नरहेको साथै महिला र पुरुष कर्मचारीमा समान सहभागिता पनि नभएको (१३ पु. कर्मचारी , ४ म. कर्मचारी) । हाल सम्म कार्यलयमा लैङ्गिक बिकास हेर्ने ब्यक्ति तोकिएको छैन ।

१.३. कार्यलयमा हुन सक्ने हिंसा नियन्त्रणको लागि आचारसंहिता नबनेको र हिंसा भएमा तत्काल सुनवाईको ब्यवस्था पनि नभएको । कार्यलयमा महिला पुरुषको छुट्टा छुट्टै शौचालय नभएको ।

क्षेत्र २. स्थानीय निकायको क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समाबेशि कार्यक्रमको मूल प्रवाहिकरण

२.१. त्रिपुर नगरपालिकाका कर्मचारीहरुले हालसम्म लैससास तालिम प्राप्त गरेको छैन र तालिमको लागि हालसम्म बजेट विनियोजन पनि भएको छैन ।

२.२. योजना तर्जुमा र कार्यन्वयन गर्दा निर्देशिका बमोजिम उपभोक्ता समितिमा ३३ प्रतिशत महिला सहभागिता भएता पनि उक्त महिला सदस्यहरु तथा पदाधिकारीहरुलाई तालिमको ब्यवस्था गरिएको छैन । त्यसैगरि क्षमता अभिबृद्धि कार्यक्रम र बजेट बांडफांडमा तयारी चरणमा महिला तथा पुरुषलाई समान रुपमा सहभागित पनि गराउने गरिएको छैन ।

२.३.स्थानीय निकायको क्षमता अभिबृद्धि कार्ययोजना नबनेको हुनाले लैससास समितिलाई क्षमता अभिबृद्धि तालिम र लैङ्गिक परिक्षणको लागि बजेटको ब्यवस्था पनि उक्त योजनामा हुन सकेको छैन।

क्षेत्र ३. लक्षित कार्यक्रम

३.१ नगरपालिकाले समुदायस्तरको लक्षित वर्गहरुको आधारभूत सूचना संकलन गरेको छैन साथै योजना तर्जुमा गर्दा त्यस्ता लक्षित वर्गको समस्या विश्लेषण गर्ने गरिएको पनि छैन।

३.२. त्रिपुरनगरपालिकाले आफ्नो तर्फबाट बजेट विनियोजन गरि नगर क्षेत्रका महिलाहरुको स्वास्थ्य, शिक्षा र कानून सम्बन्धि विशेष कार्यक्रमहरु हालसम्म संचालन गरेको छैन ।

३.३ कार्यलयले हाल सम्म यस नगरक्षेत्रका महिलाहरुको लागि परिवार नियोजन, मातृशिशु कल्याण , विस्तारित खोप ,जनसंख्या शिक्षा जस्ता कार्यक्रमहरु पनि तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरेको छैन ।

क्षेत्र ४. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशि विकास योजना तर्जूमा, कार्यन्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन

४.१.नगर स्तरका आधारभूत सुचनाहरुलाई खण्डिकृत गर्ने गरिएको छैन । योजना तर्जुमा गर्दा महिला ,पुरुष तथा पिछडिएको वर्गको छुट्टा छुट्टै आवश्यकता पहिचान नगरिएको साथ साथै योजना तर्जुमा गर्दा लैङ्गिक उत्तरदायि बजेटको अवधारणा अनुसार पनि हुने गरेको छैन ।

४.२.कार्यलयले कार्यक्रम तय गर्दा महिलाको सहभागिता गराए पनि वहांहरुको सक्रिय सहभागिताको लागि खासै पहल हुन नसकेको । हाल सम्म आफ्नो सम्पूर्ण कार्यक्रममा लैङ्गिक मलूप्रवाहिकरण गर्ने नीति अपनाउन सकिएको छैन । कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा लक्षित बर्गको सहभागिता भएपनि त्यस्ता वर्गले योजना कार्यन्वयनबाट पुरा लाभ लिन सके नसकेको बारेमा सुनिश्चिता गर्न नसकेको ।

४.३.योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा योजनाले महिला पुरुष र विभिन्न जातजातिलाई पारेको लाभ असर र प्रभावको बारेमा बिश्लेषण नगरिएको र यसको लागि निश्चित नीति पनि बन्न सकेको छैन । कार्यलयमा लैङ्गिक विकासको असरको अनुगमन गर्नको लागि कुनै नीति नभएको ।

क्षेत्र ५. आन्तरिक संरचना

५.१.नगरपालिका अर्न्तगत आदिवासि जनजाति, दलित र महिला समन्वयन समितिहरु गठन भएता पनि यस वर्गका व्यक्तिहरुको लक्षित वर्गको कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यन्वयन र अनुगमन कार्यमा सक्रिय भूमिका नरहेको ।

५.२. महिला विकासको लागि अलग कोषको साथै अलग डेस्कको व्यवस्था   पनि नभएको । लक्षित वर्गको बजेट भएपनि उक्त बजेटबाट पिछडिएको वर्गका महिलाहरुको लागि मात्र छुट्टै किसिमको कार्यक्रम नबनाईएको ।

५.३. लैससास कार्यन्यन समिति गठन नभएको साथै नगर स्तरमा विभिन्न प्रकारका समन्वय समिति गठन गरिए पनि स्थानीय निकायको कार्यक्रम कार्यन्वयन तथा अनुगमन प्रकृयामा यस्ता समितिहरुको सहभागिताको लागि सुनिश्चितता नगरिएको ।

क्षेत्र ६. सुशासन

६.१. नगरपालिकाले समिक्षा बैठकमा महिला, बालबालिका तथा विपन्न वर्ग, जेष्ठ नागरिकको लक्षित कार्यक्रममाथि छलफल गर्ने गरिएको छैन । कार्यलयले सेवा ग्राहिहरुलाई छिटो छरितो हिसाबबाट सेवा दिएपनि लक्षित वर्ग महिला, असक्त र बृद्धबृद्धाहरुको लागि सेवा अझ छिटो छरितो तरिकाले दिनको लागि कुनै नीति नरहेको ।

६.२. कार्यलयले सचूना तथा अभिलेख केन्द्रको स्थापना तथा विकाशको लगि बजेटको बिनियोजन हाल सम्म गरेको छैन र तथ्याङ्ग खासै संकलन नगरिएता पनि उपलब्ध तथ्याङ्कलाई पनि कम्पुटरकृत गरिएको छैन ।

६.३. नगरपालिका स्तरमा महिला बालबालिका सबै जातजातिका विपन्न वर्गहरुको सूचना , शिक्षा र संचार कार्यकमको प्रवाहबाट ति बर्गको जनचेतनामा खासै वृद्धि नभएको हुंदा ति वर्गका व्यक्तिहरुको विकास कार्यमा अपेक्षित रुपमा सक्रिय सहभागिता हुन सकेको छैन ।

क्षेत्र७. मानव संसाधन व्यवस्थापन

७.१.कार्यलयमा लैङ्गिक समानता तथा सामजिक समावेशिकरण सम्बन्धि तालिम दिने मानविय स्रोत तथा मानविय इकाई नभएको । कार्यलयमा नगरका श्रोत व्यक्तिहको अभिलेख राखेको छैन। साथै हालसम्म नगरपालिकाले बैदेशिक रोजगारीमा जाने महिलाहरुको क्षमता बृद्धिका कार्यक्रम गर्न नगरेको ।

७.२. लैससासको विकासको विभिन्न कार्यलयहरुबिच कार्यगत सयन्त्र बन्न सकेको छैन जसले गर्दा लैससास विकाशको लागि छलफल भई नियमित रुपमा कार्य हुन नसकेको र यस सम्बन्धि क्षमता विकासका कार्यगर्न पनि सकिएको छैन ।

७.३. नगरपालिकामा योजना तर्जुमा गर्दा महिलाको आवश्यकतालाई विश्लेष गर्ने गरिएको छैन जसले गर्दा महिलाहरुलाई प्राविधिकको रुपमा उत्पादन गर्ने र लोकसेवा आयोगको तयारी कक्षा जस्ता तालिम संचालन भएका छैनन् भने लैससास मूलप्रवाहिकरणको लागि दिर्धकालिन योजना बन्न सकेको छैन ।

क्षेत्र ८. नेपाल सरकारका लैङ्गिक बिकसका नीति र प्रतिबद्धताहरुको कार्यान्वयन

८.१.देशले विभिन्न समयमा र फोरमहरुमा गरेको प्रतिबद्धताहरुको बारेमा नगरपालिकाको कर्मचारी र पदाधिकारीहरुलाई त्यस बारेमा जानकारी गराउने किसिमका कुनै कार्यक्रम नरहेको साथै ति प्रतिबद्धताका बारेमा केन्द्रमा बनेका कार्ययोजना अनुरुपका नगर स्तरीय कार्ययोजना पनि बन्न सकेको छैन ।

८.२.लैङ्गिक हिंसा रहित नगरपालिका घोषणा गरिएको छैन साथै महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूलन गर्ने कार्यहरु कोलागि बजेट बिनियोजन हुन नभएकोले गर्दा यस किसिमका कार्यकम नगरमा संचालन गर्न सकिएको छैन ।

.

९. लैउससास बजेट परिक्षण बीधिवाट देखिएका लैगिंक समानता तथा सामाजिक समावेसिकारणको अवस्था

९..१.परीक्षण पश्च्यात सूचकहरुले प्राप्त गरेका अंक

सूचक	उप सूचक	प्राप्ताङ्क	कुल अंक
१	१.१ , १.२, १.३	१ , ०.५, १	२.५
२	२.१, २.२, २.३	०.५, २.५, ०	३
३	३.१, ३.२, ३.३	३, २.५, २.५	८
४	४.१, ४.२, ४.३	२.५ , ३, २	७.५
५	५.१, ५.२, ५.३	२, १, १.५	४.५
६	६.१, ६.२, ६.३	१.५, २.५, १.५	५.५
७	७.१, ७.२, ७.३	०.५, ०, २	२.५
८	८.१, ८.२, ८.३	१.५, ३, १.५	६

९.२.मााकुरे जालो

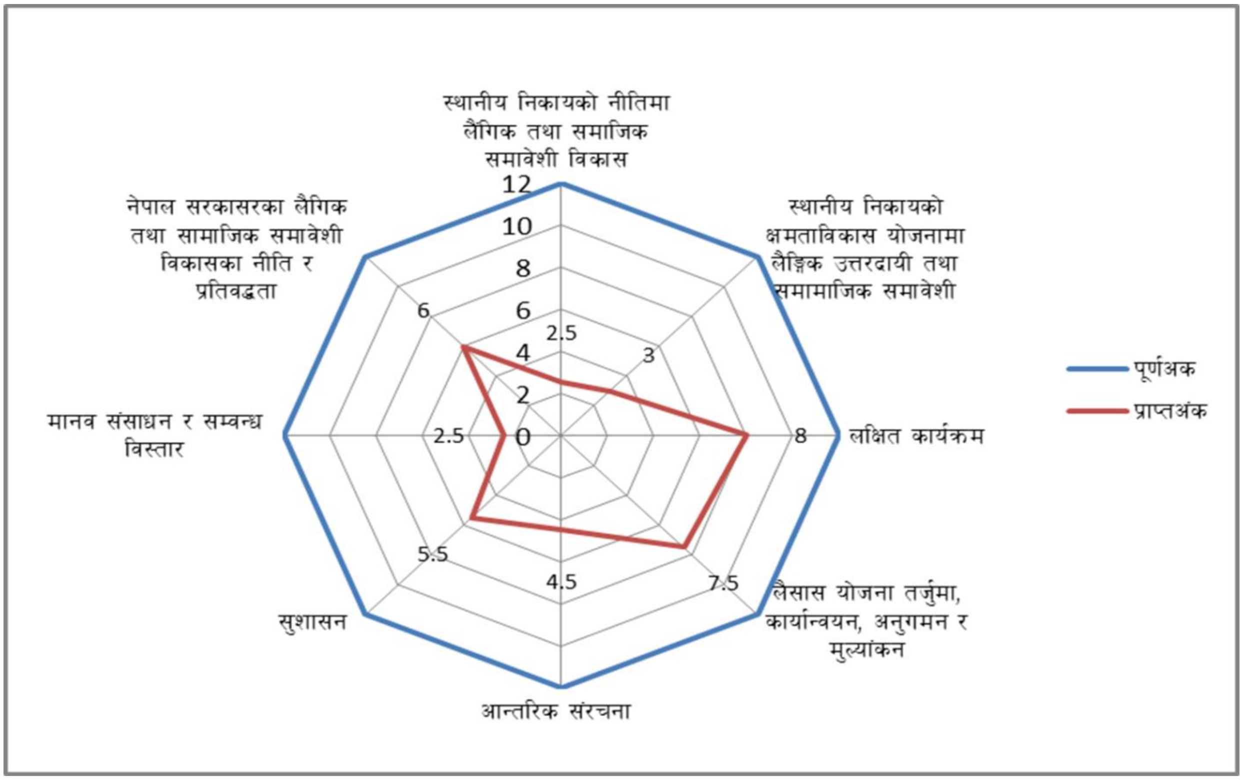

१०. सबल पक्ष र सूधार गर्नपर्ने पक्षहरु

क्षेत्र१ स्थानीय निकायको नीतिमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी विकास

१.१.स्थानीय निकायको नीतिमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण विकास	
सबल पक्ष	**सुधार गर्नुपर्ने पक्ष**
	महिला पुरुष समविकास तथा सामाजिक समाबेशिकरणका लागि रणनीति , कार्यनीति, उदेश्य र दीर्धकालिन सोच हालसम्म नबनेको ।
१.२. महिला पुरुष समबिकास (कर्मचारी पदाधिकारी)	
	लैङ्गिक विकास हेर्ने इकाईको ब्यवस्था हुन नसकेको । स्थानीय निकायको निर्णायक तहमा महिलाको सहभागिता नरहेको साथै अन्य कर्मचारीमा समानता नभएको पाईयो (महिला कर्मचारी ४ र पुरुष कर्मचारी

	१३)
१.३.लैङ्गिक तथा समावेशि संवेदनशील कार्य प्रणाली	
	महिला हिंसा नियन्त्रणको लागि आचारसहिंता नबनाईको साथै हिंसा भएमा सुनवाईको ब्यवस्था पनि नरहेको ।
	महिला कर्मचारीहरुलाई जोखिम युक्त काम गर्न नलगाए पनि महिला कर्मचारीहरुको गर्भावस्था र बच्चालाई स्तनपान सम्बन्धमा विशेष सुविधा दिने कुरामा ध्यान दिन नसकेको साथै हालसम्म महिला र पुरुषको छुट्टा छुट्टै शौचालयको ब्यवस्था पनि नभएको ।

क्षेत्र२. स्थानीय निकायको क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक सामवेशी कार्यक्रमको मूलप्रवाहिकरण

२.१. लैङ्गिक तथा समावेशि विकासको लागि क्षमता विकास बजेट	
सबल पक्ष	**सुधार गर्नुपर्ने पक्ष**
	लैङ्गिक समानता तथा समाजिक समावेशिकरण सम्बन्धि तालिम कार्यलयका कर्मचारी र नगरका सबै वडा सचिव र समाजिक परिचालकहरु सम्मको लागि पर्याप्त बजेटको ब्यवस्था हुन नसेको ।सम्पन्न भएका क्षमता अभिबिद्धका तालिमहरुमा पनि बिषय बस्तु प्रस्तुतिकरणमा लैङ्गिक संवेदनशिल भाषाको प्रयोगमा पनि खासै ध्यान दिन नसकेको ।
२.२. क्षमता विकास कार्यक्रममा महिला परुष सहभागिता	
उपभोक्ता समितिमा ३३ प्रतिशत महिलाको सहभागितामा सुनिश्चिता गरिएको ।	उपभोक्ता समुहका महिला तथा लक्षित समुहका पदाधिकारीहरुको लागि लैससास तालिमको ब्यवस्था नभएको । साथै क्षमता अभिबृद्धि तालिममा महिला र लक्षित समुहका वर्गसंग तालिम संचालन गर्नुपूर्वको तयारी छलफलमा पनि सहभागि नगराइएको ।
२.३.स्थानीय निकायको क्षमता विकास कार्ययोजना	
लक्षित वर्गहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम र बजेट बांडफांड तथा प्राथमिकिकरणको लागि छलफल प्रकृयामा सरोकारवालाहरुलाई समान रुपामा सहभागि गराईएको ।	स्थानीय निकायको क्षमता अभिबृद्धि योजना नभएको हुंदा त्यस योजनामा समेटिनु पर्ने नगर स्तरीय लैससास कार्यन्वयन समितिको क्षमता बढाउने कार्यक्रम समावेश गराउनको साथै लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशिकरण बजेट परिक्षणको लागी बजेट बिनियोजन नभएको ।

क्षेत्र३. लक्षित कार्यक्रम

३.१. कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा लक्षित समुहको सहभागिता	
कार्यक्रम तय गर्दा महिला तथा बालबालिकाको क्षमता विकास हुने कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको, साथै लीक्षत बर्गको लागि बजेट विनियोजन गरि योजना कार्यन्वयन गर्ने गरिएको	योजना तर्जुमा गर्दा पिछडिएको वर्ग र महिलाहरुको समस्या विश्लेषण गर्ने गरिएको छैन ।

३.२ महिला उत्थानका लागि कार्यक्रमहरु	
	१.महिलाहरुका लागि हालसम्म कानुनि कार्यक्रम संचालन गर्ने नसकेको । साथै चेलिबटी बेच विखन विरुद्धको चेतना मूलक कार्यक्रम संचालन हुन नसकेको । २. महिलाहरुको शिक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धि विषेश कार्यक्रमहरु पनि हालसम्मसंचालन गर्न सकिएको छैन ।
३.३. स्थानीय स्वायत्त शासन ऐनमा भएका प्रावधान अनुसारका कार्यक्रमहरु	
स्थानीय स्तरको योजना तर्जुमा गर्दा लक्षित वर्गका समुदायहरुको र महिलाहरुको सहभागिता हुने गरेको छ । साथै योजना तर्जुमा गर्दा महिलालाई लाभ हुने योजनाहरु राख्ने गरिएको छ ।	परिवार नियोजना विस्तारीत खोप आदि जस्ता कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्ने नगरिएको हुंदा यस्ता किसिमका योजनाहरुबाट लक्षित समुह लाभान्वित हुने नसकेको ।

क्षेत्र ४.लैङ्गिक तथा सामाजिक समाबेशी योजना तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन

क्षेत्र५.आन्तरिक संरचना

४.१. योजना तर्जमामा लैङ्गिक तथा समाजिक समावेशिकरण	
गत वर्ष तर्जुमा गरिएको लैससास सम्बन्धि सबै कार्यक्रमहरु सम्पन्न भएका छन् ।	१.समुदायस्तरका आवश्यक सूचना र तथ्याङ्कहरु संकलन गरीएको छैन। २. गत वर्ष लैससास विकासको कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको थिएन ।
	योजना तर्जुमा गर्दा महिला र पुरुषको अलग अलग अवस्था विश्लेषण गर्ने नगरिएको साथै योजना तर्जुमा गर्दा लैङ्गिक उत्तरदायि तथा सामाजिक समावेशि विकासको अवधारण अनुरुप गर्ने पनि गरिएको छैन ।
४.२.योजना कार्यान्वयनमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समाबेशि बिकाश	
योजना कार्यन्वयनमा महिला पुरुषको सहभागिता हुने गरेको छ भने यस्ता कार्यक्रमबाट लक्षित समूहका वर्गहरु लाभान्वित भएका छन् ।	जिविसको सम्पूर्ण कार्यक्रममा लैङ्गिक मूलप्रवाहिकरण तथा सामजिक समावेशिकरण गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने नगरिएको ।
उपभोक्ता समितिले कार्यन्वयन गर्ने योजनामा महिला तथा लक्षित समूहको सहभागिता रहेको साथै उपभोक्ता समितिको मुख्य पद मध्ये एउटामा (अध्यक्ष, सचिव र कोषादक्ष) महिला रहेको ।	लक्षितवर्गका कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरिए पनि त्यस्ता योजना बाट ती वर्गले पूर्ण रुपमा लाभ लिन सकेको बारेमा शुनिश्चित हुन नसकेको ।
४.३. अनुगमन र मूल्याङ्कन	
नगरपालिकाको अनुगमन समितिमा महिलाहरुको सहभागिता रहेको छ ।	नगरपालिकाको समग्र योजनाहरुको अनुगमन मूल्याङ्कनमा महिला सहभागि हुने गरेको छैन भने योजना मूल्याङ्कन गर्दा र कार्यान्वयन गर्दा लक्षित वर्गलाई पुगेको लाभ, असर र प्रभावको बारेमा मूल्याङ्कन हुन नसकेको ।
	जिविसका योजना अनुगमनमा लैससास विकासको असर मापन गर्ने कुनै नीति बनेका छैनन् ।

५.१.स्थानीय निकायमा महिला तथा लक्षित समुहको सहभागिता	
सबल पक्ष	**सुधार गर्नुपर्ने पक्ष**

नगर स्तरमा आदिवासी जनजाति दलित र महिला वर्गको विकासको लागि समन्वयन समिति गठन भएको	नगर स्तरमा आदिवासी जनजाति दलित र महिला वर्गको विकासको लागि समन्वयन समिति गठन भएपनि उक्त समितिमा निर्देशिका वमोजिम महिला सहभागिता गराई र उक्त समिहिरु लक्षित वर्गको कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन कार्यमा सक्रिय भूमिका निभाउनको लागि नगरपालिकाले शुनिश्चतता गर्न नसकेको ।
५.२.वित्त तथा लेखा व्यवस्थापन	
आदिवासी जनजाति, दलित अन्य लक्षित समुहका महिलाहरूको विकासको लागि वजेटको व्यवस्था भएको र उनीहरूको आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तर्जुमा पनि गर्ने गरिएको	महिला विकासको लागि छुट्टै कोष स्थापना नभएको । र महिला बिकासको लागि उनीहरुको सक्रिय सहभागितामा कार्यक्रम तर्जुमा नभएको ।
नगरपालिकामाकम्युटरकृत लेखा प्रणाली व्यवस्थापन गरिएको छ ।	कार्यलयमा लैङ्गिक डेस्कको विकासको लागि वजेटको व्यवस्था नभएको ।
५.३.स्थानीय निकायमा गठित समिति	
नगर स्रोत अनुमान समिति, नगरपालिका एकीकृत योजना तर्जुमा समिति, वडा नागरिक मञ्चहरूमा महिला बालबालिका तथा अन्य सबै लक्षित समुदायकोसहभागिता हुने गरेको छ	नगर स्तरीए लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति गठन हुन सकेको छैन ।
स्थानिय निकायको योजना प्रक्रियामा सबै वर्ग समुदायका सहभागिता सुनिश्चित गरिएको छ ।	स्थानीय निकायको कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा अनुगमन प्रक्रियामा नगरस्तरीयविभिन्नसमितिहरूबाट सहभागिता हुनसक्ने गरीसुनिश्चित गरिएको छैन ।

क्षेत्र६. सुशासन

६.१. पारदर्शिता/ जफावदेहिता	
सबल पक्ष	**सुधार गर्नुपर्ने पक्ष**
स्थानीय निकायले नियमित रुपमा कार्यक्रमको सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने गरेको ।	बर्षमा एक चोटि सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने गरेता पनि निर्देशिका बमोजिम चौमासिक रुपमा भने गर्ने गरिएको छैन ।
महिला, बालबालिका र आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिकलाई लक्षित गरेर राखेको कार्यक्रम तथा बजेट सार्वजनिक हुने गरेको छ ।	स्थानीय निकायको समिक्षा बठैकमा महिला, बालबालिका सबै जातजातिका विपन्न बर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग, अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिक लगायतलाई लक्षित वर्गहरुको सहभागिता भने न्यून हुने गरेको साथै समिक्षा बैठकमा त्यस वर्गको बारेमा छलफल पनि हुने गरेको छैन ।
	स्थानीय निकायले महिला, बालबालिका सबै जातजातिकाविपन्न बर्ग, आदिवासी जनजाति, दलित, मधेशी, मुश्लिम,पिछडावर्ग, अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिकलगायतलाई सेवा सुविधाहरू छिटो छरिता ढंगबाट दिने गरे पनि यि बर्गलाई सेवा प्रदान गर्दा विशेष प्रकारको व्यवस्था भने अपनाईएको

	छैन ।
६.२. सूचना व्यवस्थापन	
स्थानीय निकायले आ-आफ्ना क्षेत्रका पन्जीकरणको तथ्याँकअध्यावधिक गर्ने गरेका छन् ।	कार्यलयमा सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको बिकाशको लागि बजेटको व्यवस्था नभएको ।
	स्थानीय निकायले सूचना तथा अभिलेख केन्द्रमा रहेको खण्डीकृत तथ्यांक र सूचनालाई आधार मानि योजना तर्जुमा गर्ने नगरेको र त्यस्ता तथ्याङ्कहरुलाई कम्पुटर प्रणालीमा पनि राख्ने गरेको छैन ।
६.३. सूचना शिक्षा र संचार	
नगरपालिकाले स्थानीय रेडियो, एफ.एम. र छापामाध्यमद्वारा सूचना प्रवाह गरी जनतालाई सुसुचित गर्ने गरेको छ।	स्थानीय स्तरमा महिला, बालबालिका सबै जातजातिका विपन्न बर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग, अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरू, जेष्ठनागरिक लगायत अन्य लक्षित समुहहरूको सूचना, शिक्षा र संचारको कार्यक्रमको प्रवाहबाट यी वर्गहरूको जनचेतनामा गुणात्मक रुपमा वृद्धि नभएको र ति वर्गहरु विकासका कार्यहरुमा उल्लेख्य रुपमा सक्रिय सहभागि भएको पनि देखिएको छैन ।
स्थानीय निकायले स्थानीय पत्रकारहरूद्धारा स्थानीय स्तरमा सूचना प्रवाह गर्ने गरेको छ ।	

क्षेत्र७. मानव संसाधन र सम्वन्ध विस्तार

७.१.मानव संसाधन व्यवस्थापन	
सबल पक्ष	**सुधार गर्नुपर्ने पक्ष**
	नगरपालिकामा मानव संसाधन विकास केन्द्र इकाई स्थापना भएको छैन । लैङ्गिक उत्तरदायि बजेट बिषयमा तालिम दिन सक्ने स्थानिय व्यक्तिहरु तयार नभएको ।
	बैदेशिक रोजगारीमा जाने महिलाहरूको क्षमता विकासको लागि कार्यक्रमहरू तय गरी कार्यान्वयवन भएको छैन ।
७.२. संबन्ध विस्तार	
	नगरपालिका स्तरीय लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकाशका लागि विभिन्न कार्यलयबीच कार्यगत संयन्त्र हाल सम्म बन्न नसकेको ।
	स्थानीय निकायमा लैङ्गिक समानता तथा समावेशि विकासको लागि बिभिन्न कार्यलयको विच कार्यगत छलफल गरि यस क्षेत्रको विकासको लागि कार्य गर्नुपर्ने

	साथै कार्यलयका कर्मचारीहरुको लागि लैससास तालिम संचालन गर्नुपर्ने ।
	नगरपालिकामा लैङ्गिक तथा समाजिक प्रभाव सम्बन्धि कुनैपनि अध्ययन भएको छैन ।
७.३.व्यावहारिक र रणनीतिक आवश्यकता परिपूर्ति	
स्थानीय स्तरको योजना तर्जुमा गर्दा महिलाहरुको व्यवहारिक आवश्यकता पहिचान गर्ने गरिएको छ ।	योजना तर्जुमा गर्दा महिलाहरूको व्यवहारिकतालाई ध्यान दिएता पनि रणनीतिकआवश्यकता पहिचान र परिपूर्ति गर्ने विषयमा छलफल भएको छैन ।
	नगरपालिकाले ग्रामीण महिला प्राविधिकहरू (पशु सेवा, कृषि, स्वास्थ्य रपूर्वाधार सम्बन्धी प्राविधिक) तयार गर्ने गरि त्यस किसिमको प्राविधिक तालिम प्रदान गरेको छैन । साथै महिलाहरुको लागि लोकसेवा आयोगको पूर्वतयारी कक्षाको लागि बजेट विनियोजन गरिएको छैन ।
	लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण तथा सामाजिक समावेशीकरण लागि कार्यलयमा अल्पकालीन र दीर्घकालीन योजना तयार पार्नुपर्ने देखिएको छ ।

क्षेत्र ८.नेपाल सरकारका लैङ्गिक तथा सामाजिक विकासका नीति र प्रतिबद्धताहरुको कार्यान्वयन

८.१. नेपाल सरकारका लैङ्गिक विकासका नीति र प्रतिवद्धताहरूको कार्यान्वयन	
सबल पक्ष	**सुधार गर्नुपर्ने पक्ष**
	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाह्रवटा प्रतिवद्धताहरूका बारेमा स्थानीय निकायका पदाधिकारीहरू वा कर्मचारीहरूलाई अभिमुखीकरण नभएको ।
	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका वाह्रवटा प्रतिवद्धताहरूका क्षेत्रमा कार्यक्रम तय गरी कार्यान्वयन गर्ने गरेको छैन
	स्थानीय स्तरमा कार्यकमहरु र बजेट विनियोजन सहस्राब्दी विकासका लक्ष्यहरू प्राप्त गर्ने अनुरुप बजेट विनियोजन तथा कार्यक्रमहरू पनि तर्जुमागर्ने गर्नेनगरिएको हुंदा यसको बारेमा नगरस्तरीय योजना बनाई कार्यन्वयन गर्न आवश्यक देखिएको ।
८.२.महिला विरुद्व हुने सवै खाले हिंसा निर्मूल पार्ने	
	१.महिला विरुद्ध सवै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरू र सोअनुसारको बजेट विनियोजन गर्ने गरको छैन ।
	हालसम्म लैङ्गिक हिंसा रहित नगरपालिका अथवा वडा घोषणा गरेको छैन
महिलाहरुको क्षमता विकास कार्यकमको बजेट बिनियोजन गरिएको ।	नगरस्तरीय अन्य कार्यालयहरुको सहकार्यमा १६ दिने महिला विरुद्ध सवै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने

	कार्यक्रमहरू स्थानीय निकायहरूले संचालन गर्ने गरे पनि उत्कृष्ट कार्य गर्ने महिलाहरूलाई सम्मान गर्ने गरिएको छैन ।
	महिला हिंसा विरुद्ध सून्य सहिष्णुता अपनाउनकोलागि कुनै नीतिगत ब्यवस्था गरिको छैन। लैङ्गिक हिंसा रहित नगरपालिका धोषिणा गर्नको लागि कुनै ठोस कार्यनीति पनि बनेको छैन ।
८.३ नेपाल सरकारका सामाजिक समावेशि विकासका नीति र प्रतिवद्धताहरुको कार्यान्वयन	
संयुक्त राष्ट्रसंधीय बाल अधिकार महासंधिमा गरिएको प्रतिवद्धता अनुरुप बजेट र कार्यकम कार्यान्वयन गर्ने गरिएको	सयुक्त राष्ट्रसंधीय सुरक्षा परिषदबाट पारिट १३२५ र १८२० को राष्ट्रिय कार्यनिति अनुरुप स्थानीय स्तरमा कार्यकम नबनेको साथै कर्मचारीहरु लाई यस विषयमा हाल सम्म जानकारीपनि गराईएको छैन ।
	समाजमा रहेको जातीगत छवाछुत हटाउने कार्यकमहरु हाल सम्म संचालन गर्ने गरेको छैन ।

११.लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी विकास कार्ययोजना

१ स्थानीय निकायको नीतिमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी विकास

उदेश्यहरु	कियाकलाप	समयावधि	बजेट	जिम्मेबारी
लैङ्गिक तथा समाबेशि बिकाशको लागि प्रयाप्त बजेटको ब्यवस्था भई नीतिको निर्माण भएको हुनेछ ।	१.क्षमता विकासको Need Assesmentगरी लैससास मैत्रि तालिम दिने नीति बनाउने २.परिषदबाट लैससास विकासको लागि प्रयाप्त मात्रामा बजेट बिनियोजन गर्ने	२०७३ पौष	२ लाख आवश्यकता अनुसार	योजना शाखा/सामाजिक विकाश शाखा र कार्यकारी अधिकृत
नगरपालिकाको क्षमता बिकास योजना बनेको हुनेछ ।	१. क्षमता विकाश योजनाको लागि कार्य योजना बनाई कार्य संचालन गर्ने । २.कार्यलयका महिला कर्मचारी र लैससास समितिका पदाधिकारीहरुको क्षमता विकास सम्बन्धित तालिम संचालन गर्ने । ३. लैससास परिक्षण र लै.उ.ब.को लागि बजेट बिनियोजन गर्ने	२०७३ साउन २०७३ माघ २०७३ पौष भित्र	१ लाख २ लाख १ लाख	कार्यकारी अधिकृत/प्रशासन अधिकृत/योजना अधिकृत

२. स्थानीय निकायको क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक सामवेशी कार्यक्रमको मूलप्रवाहिकरण

उदेश्यहरु	कियाकलाप	समयावधि	बजेट	जिम्मेबारी
नगरपालिकामा लैससासको नीति बनेको हुनेछ ।	१. नगरपलिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा लैससास सम्बन्धि दिर्घकालिन सोच समावेश गर्ने २. लैङ्गिक समानता तथा समाजिक समाबेशिकरणको बिकासको नीति बनाउने	२०७३ पौष भित्र	३ लाख	कार्यकारी अधिकृत तथा नगरपालिकाका कर्मचारीहरु
महिला र पुरुष समविकास हुने गरि विनियमावलि बनेको हुनेछ	लैससास नीतिलाई टेवा पुग्ने खालको कर्मचारी बिनियमावलि बनाउने	२०७३ पौष भित्र	२ लाख	कर्मचारी प्रशासन शाखा
लैङ्गिक मैत्रि कार्यलय बनाउनको लागि आचारसहिंता बनि लागु भएको हुनेछ	१.महिला हिंसा नहुने र महिला संवेदनशिलता लाई ध्यान दिएको आचारसहिंता तयार गर्ने २. महिला र पुरुष शौचालयको ब्यवस्था गर्ने	२०७३ असार भित्र	…………..	नगरपालिका

३. लक्षित कार्यक्रम

उदेश्यहरु	कियाकलाप	समयावधि	बजेट	जिम्मेबारी
लक्षित वर्गको चेतनाको र ज्ञानमा बृद्धि भएको हुनेछ	लक्षित वर्गहरुको बिचमा चेतना अभिबृद्धि गर्नको लागि छलफल कार्यक्रम संचालन गर्ने	नियमित		समाजिक विकाश शाखा, सामाजिक परिचालक
शुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धि चेतनाको विकाश भएको हुनेछ	महिला प्रजनन् स्वास्थ्य सम्बन्धि तालिम संचालन गर्ने	२०७३ असार मसान्त भित्र	१ लाख	सामाजिक बिकाश शाखा
महिला अधिकारको बारेमा जानकारी भई महिला हिंसामा कमि हुनेछ	महिलाहरुलाई कानूनी अधिकारको बारेमा अनुशिक्षण कार्यक्रम संचालन गर्ने	२०७३ भाद्र मसान्त भित्र	१लाख ५० हजार	सामाजिक बिकाश अधिकृत

४.लैङ्गिक तथा सामाजिक समाबेशी योजना तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन

उदेश्यहरु	कियाकलाप	समयावधि	बजेट	जिम्मेबारी
लक्षित समुहको आवश्यकता अनुसारको योजना तर्जूमा हुनेछ ।	१.खण्डिकृत तथ्याङ्क अध्यावधि गर्ने २. महिला, पुरुष र लक्षित वर्गको छुट्टा छुट्टै विश्लेषण र पहिचानहुने कार्यकम गर्ने ।	२०७३ असार भित्र	५ लाख	नगरपालिका तथ्याङ्क शाखा
लैङ्गिकविकाशको लागि अझ सशक्त रुपमा अगाडि बढ्ने ।	महिला र पुरुषको छुट्टा छुट्टै अवश्था विश्लेषण गर्ने	नियमित	५० हजार	सामाजिक बिकाश शाखा
लैङ्गिक विकासको अवसर प्राप्त हुने	नगरपालिकामा लैङ्गिक विकासका असर अनुगमन गर्ने	२०७३ असार मसान्त सम्म	२५ हजार	कार्यकारी अधिकृत र सामाजिक विकास अधिकृत

५.आन्तरिक संरचना

उदेश्यहरु	कियाकलाप	समयावधि	बजेट	जिम्मेबारी
योजना तर्जुमा, कार्यन्वयन र अनुगमन मूल्याङ्कनमा लक्षित समुहको सहभागिता बढ्ने छ ।	१. लक्षित वर्गहरुको लागि क्षमता विकास तथा सचेतनाका कार्यकम संचालन गर्ने २.लक्षित वर्गका भूमिका र जिम्मेवारीलाई स्पष्ट किटान गर्ने	२०७३ साल सम्ममा	१ लाख	सामाजिक विकास अधिकृत
कार्यकम र बजेट अनुगमनमा महिला समन्वयन समिति सकिय रुपमा सहभागि हुनेछ	१. महिला समन्वयन समिति लाई क्षमता अभिबृद्धिका कार्यकम संचालन गर्ने २. कार्यकम कार्यन्वयनका लागि जिम्मेवार व्यक्ति तोक्ने	२०७३ साल भित्र	८० हजार	सामाजिक बिकाश अधिकृत र योजना शाखा
लैङ्गिक बिकास	१. महिलाहरुको	२०७३ साल भित्र	१लाख	सामाजिक विकास

डेस्कको लागि बजेटको व्यवस्था हुनेछ	समस्याको पहिचान गर्ने २.समस्यालाई सूचिकृत गर्ने यसको आधारमा बजेट विनियोजन गर्ने			शाखाल
लैससास समितिको गठन हुनेछ	निर्देशिका बमोजिम भेला गराई समिति गठन गर्ने ।	२०७३ असार भित्र	१० हजार	कार्यकारी अधिकृत

६. सुशासन

उदेश्यहरु	कियाकलाप	समयावधि	बजेट	जिम्मेबारी
खण्डीकृत सूचना तथा अभिलेखको आधारमा नगरपालिकाको योजना तर्जुमा हुनेछ	१. सूचना संकलन २.सूचना प्रशोधन ३.सूचनाको अभिलेखिकरण	१. नियमित रुपमा	१ लाख	सूचना अधिकृत
सूचनाको अभिलेखिकरण हुनेछ र कम्पुटरकृत गरिनेछ ।	१. कम्पूटर खरिद गर्ने २. अपरेटरको क्षमता विकास गर्ने ३. नगर सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने	२०७३/०७४ सम्म	३ लाख	कार्यकारी अधिकृत

७. मानव संसाधन र सम्वन्ध विस्तार

उदेश्यहरु	कियाकलाप	समयावधि	बजेट	जिम्मेबारी
१.लैससास तालिम दिने दक्ष जनशक्ति उत्पादन भएको हुने २. स्रोत व्यक्तिहरुको सुचिकृत अभिलेख हुनेछ ३. लैससास विकासको लागि कार्यागत संजाल बनेको हुनेछ ४. बैदेशिक	१. सम्भावित व्यक्तिहरुको नामावलि तयार गर्ने २.तालिम संचालन गर्ने ३.लैससास फोकल व्यक्ति तोक्ने ४. कार्ययोजना तयार गर्ने र परिषदबाट बजेट बिनियोजन गर्ने ५. सुरक्षित आप्रवास सम्बन्धि तालिम संचालन गर्ने ६. शिपमूलक तालिम दिने	२०७३ जेठ मसान्त सम्ममा २०७३ असार सम्म २०७३ असोज सम्म २०७३ पुष २०७३ भदौ सम्म २०७३ असोज	.... १ लाख .... १० हजार १ लाख १ लाख	सामाजिक विकाश शाखा, नगरपालिका

रोजगारीमा जाने ब्यक्तिको क्षमता अभिबृद्धि भएको हुनेछ ।				
लैससास विकाशका लागि विभिन्न कार्यलय विच नियमित छलफल भई नगर स्तरीय विभिन्न संजालहरुको क्षमता बिकास भएको हुनेछ	१. समन्वय समितिहरुको नियमित रुपमा बैठक बसाल्ने २. समन्वय समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरुलाई लैससासको तालिम संचालन गर्ने ।	२०७३ मंशिर २०७२ फागुन	.... १ लाख	सामाजिक विकाश अधिकृत , लैससास फोकल ब्यक्ति
ग्रामिण महिला प्राविधिक तयार हुनेछन्	इच्छुक महिलाहरुको प्राविधिक तालिम सचलान गर्ने	२०७३ असोज मंशिर	१ लाख	नगरपालिका

८.नेपाल सरकारका लैङ्गिक तथा सामाजिक विकासका नीति र प्रतिबद्धताहरुको कार्यान्वयन

उदेश्यहरु	कियाकलाप	समयावधि	बजेट	जिम्मेबारी
सहस्राब्दि लक्ष हासिल गर्नको लागि बजेटको बिनियोजन भएको हुनेछ	१. कार्ययोजना तयार गर्ने २.बजेट बिनियोजन गर्ने र कार्यन्वयन गर्ने	२०७३ असोज	१ लाख	नगरपालिका
बेजिङ्ग धोषणा पत्रका बारेमा नगरपालिकको पदाधिकारी र कमचारीलाई जानकारी भएको हुनेछ	१.बेजिङ्ग धोषणा पत्रका बारेमा कर्मचारीहरुलाई तालिमको ब्यवस्था गर्ने २. राष्ट्रिय कार्यजोजना अनुरुप स्थानीय स्तरको कार्ययोजना बनाउने	२०७३ मंसिर २०७३ चैत्र सम्म	१ लाख ५० हजार	सामाजिक विकास अधिकृत , लैससास फोकल ब्यक्ति
महिला हिंसा न्यूनिकरण भएको हुनेछ र लैङ्गिक हिंसा मुक्त	१. हिंसामा परेका महिलाहरुको तथ्याङ्क संकलन गर्ने २.महिला विकास कार्यलयसंग समन्वयन	२०७३ साउन	५ लाख	नगरपालिका

नगरपालिका घोषणा भएको हुनेछ	गरि कार्यक्रम संचालन गर्ने ३.आचारसहिंता तयार गर्ने ४. गुनासो सुन्ने व्यक्ति तोक्ने ५लैससास सम्बन्धि अभिमूखिकरण तालिम संचालन गर्ने			

१२. निष्कर्ष

- त्रीपुर नगरपालिकाका कार्यकारी अधिकृत सहित कर्मचारीहरु लैससास परिक्षण कार्यक्रममा सक्रिय रुपमा सहभागि हुनुभयो जसले गर्दा परिक्षण कार्यक्रम समग्रमा सफल भयो ।
- परिक्षण पश्च्यात लैससास विकाशको लागि कार्यकारी अधिकृतले यस लैससास विकासको लागि त्रिपुर नगरपालिकाले धेरै काम गर्न बांकि रहको भनि आत्मासाथ गरेको साथै आउंदो परिषदबाट लैससास नीति र रणनीति पारित गर्न प्रतिबद्धता जाहेर गर्नुभएको छ । त्यसै गरि क्षमता विकाश कार्ययोजना बनाई त्यसमा लैससास समितिको क्षमता बिकाशको लागि र लैससास परिक्षणको लागि बजेटबिनियोजित गर्नको लागि पनि कटिबद्ध भएको पाईएको छ ।
- लैङ्गिक परिक्षण पश्च्यात नगरपालिकाका कर्मचारीहरुमा लैङ्गिक संवेदनशिलताको विकाश भएको पाईयो ।
- पहिलो र अन्तिम दिनमा वडा नागरिकमंचका संयोजकहरु र प्रमुख पार्टिका प्रतिनिधिहरुको सहभागिता भएको हुंदा वडानागरिक मंच र पार्टि प्रतिनिधिहरुमा पनि लैङ्गिक उत्तरदायित्व बजेट र लैङ्गिक परिक्षणको अवधारणा र यसका औजारका बारेमा पहिलो चरणको जानकारी भएको छ। २०७२ सालको परिषदले पास गरेको लक्षित वर्गको ६ वटा योजनाहरुलाई लैङ्गिक उत्तरदायि बजेटको औजार प्रयोग गरि लेखाजोखा गर्दा लैउबका पांच वटै सूचकहरुले थोरै नम्बर प्राप्त गरेको हुदां सहभागिहरुमा माग गरेको सबै योजनाहरुले लक्षित वर्गको प्रमुख आवश्यकता पुरा नहुने रहेछ भन्ने महशुशिकरण भएको पाईयो ।
- लैससास परिक्षण पश्च्यात कार्यलयमा भएको दुईवटा शौचालहरुलाई महिला र पुरुषको अलग अलग गर्ने र लैससास फोलक व्यक्ति तोक्ने प्रतिबद्धता जाहेर भएको छ जुन वास्तबमा लैङ्गिक परिक्षको सकारात्मक पक्षको रुपमा रह्यो ।

१३. सुझाव

- लैससास विकाशको लागि निरन्तर रुपमा परिषदबाट बजेट विनियोजित गरी योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न आवश्यक ।
- परिक्षणको बेला निर्माणगरिएको लैससास कार्ययोजनालाई नगरपालिकाले समिक्षा गरी अनुमोदन गर्नुपर्ने ।
- आगामि वर्षको लैङ्गिक परिक्षण गर्दा यस वर्ष बनाइएको कार्ययोजनाको समिक्षा गरि कारणबस सम्पन्न गर्न नसकिएको कार्यक्रमलाई अर्को वर्ष निरन्तरता दिनुपर्ने ।
- कार्यविधि अनुसार लैङ्गिक परिक्षण आर्थिक वर्षको पहिलो चौमासिकमा गर्ने अभ्यास गर्नुपर्ने जसले गर्दा स्थानीय निकायले परिक्षणको लागि पुर्ण रुपमा समय दिन सक्ने ।

- परिक्षण गर्दा स्थानीय निकायका पदाधिकारी तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरु संग अर्न्तवार्ता लिनुपर्ने र आवश्यक कागजातको पनि अध्ययन गरिनुपर्ने जसले गर्दा कार्यशाला गोष्ठिमा सहभागिहरुले सूचकमा दिइएको अंकलाई प्रामाणित गर्न सहयोग पुग्ने ।
- लैङ्गिक परिक्षणको औजारमा लैङ्गिक हिंसा मुक्त गाविस, नगर वा जिविस धोषणा सम्बन्धि प्रश्न रहेको हुंदा मंत्रालयले यसको लागि आवश्यक सूचकहरुको निर्माण गरी सोहि अनुसार गर्नु गराउनु पर्ने ।
- नगरस्तरीय लैससास समितिमा जिल्लाका विषयगत कार्यलयका प्रतिनिधिहरुलाई समाबेश गरिएको हुंदा यसको ब्यबहारिकतामा ध्यान दिनुपर्ने आवश्यता देखिएको छ ।

अनुसुचि १:लैङ्गिक परिक्षण कार्यक्रमका केही झलकहरु

लैङ्गिक परिक्षणको पहिलो दिनको सहभागिहरु

परिक्षण कार्यक्रममा नगरपालिकाको कार्यकारी अधिकृत समुहकार्यमा सहभागि हुंदै

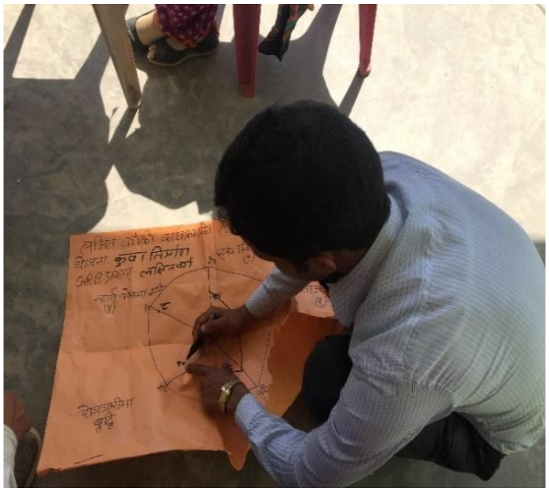

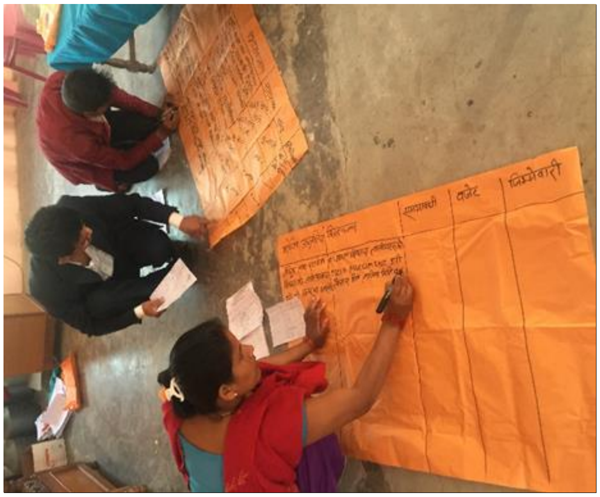

सूचकले प्राप्त गरेको अंकलाई माकुरो जालेमा ढाल्दै लैससासको आगामि वर्षको कार्ययोजना तयार गरिंदै

अनुसुचि २: लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट परिक्षण विधि
नोटः ०=शुन्य , ०५=ठिक्कै, १=राम्रो

क.स.	सूचक र उप सूचकहरु	अंक	प्राप्ताङ्ग	कैफियत
१	**स्थानीय निकायको नीतिमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास**	**१२**	**२.५**	
१.१	**स्थानीय निकायको नीति र योजनामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास(आवधिक र वार्षिक योजनामा)**	४	**१**	
क	स्थानीय निकायको नीतिमा महिला र पुरुषको समविकास तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धी स्पष्ट दीर्घकालिन सोच वा परिकल्पना छ /छैन	०-१	०.५	
ख	स्थानीय निकायको उद्देश्यले महिला र पुरुषबीच समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका कुराहरुलाई समेटेको छ /छैन	०-१	०.०	
ग	महिला र पुरुषबीचको असामनता हटाउन तथा सामाजिक समावेशीकरण बढाउनको लागि संस्थाको निश्चित कार्यनीति छ /छैन	०-१	०.५	
घ	महिला र पुरुषबीचको असमानता हटाउन तथा सामाजिक समावेशीकरण बढाउनको लागि संस्थाको निश्चित रणनीति छ /छैन	०-१	०.०	
१.२	**महिला पुरुष समविकास(**	**४**	**०.५**	

	कर्मचारी/पदाधिकारी)			
क	स्थानीय निकायका कर्मचारीहरुको पदपूर्ति गर्दा सबै जनजाति, बर्ग लिङ्ग र समुदायका बिच समाबेशीकरण हुने गरी कर्मचारीहरुको प्रतिनिधित्व हुनसक्ने रणनीति लिईएको छ/छैन	०-१	०.५	
ख	स्थानीय निकायमा लैङ्गिक विकास हेर्ने ईकाइको ब्यबस्था छ /छैन(लैङ्गिक विकास डेस्क वा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति)	०-१	०	
ग	स्थानीय निकायको निर्णायक तहमा -कर्मचारी/पदाधिकारी) महिलाहरुको समान (५० र ५०) पतिनिधित्व रहेको छ/छैन	०-१	०	
घ	महिला र पुरुष कर्मचारीहरुको संख्यामा समानता छ/ छैन(स्थानीय निकायले नियुक्ति गर्ने हकमा मात्र लागु हुने)	०-१	०	
१.३	**लैङ्गिक तथा समावेशी संवेदनशील कार्य प्रणाली**	**४**	**१**	
क	महिला कर्मचारीहरुको गर्भावस्था र बच्चालाई स्तनपान सम्वन्धि संवेदनशीलतालाई ध्यान दिने गरिएको छ / छैन(गर्भपति महिलालाई जोखिमयुक्त, खतरायुक्त कममा लगाउन नपाईने)	०-१	०.५	
ख	महिला र पुरुषका लागि शौचालयको व्यवस्था छ /छैन	०-१	०	
ग	कार्यालयमा हुन सक्ने महिला हिंसा	०-१	०	

	नियन्त्रणको लागि आचार संहिता बनाएर लागु गरिएको छ /छैन			
घ	महिला माथी हिंसा भएमा तत्काल सुनुवाई को व्यवस्था छ /छैन	०-१	०.५	
२	**स्थानीय निकायको क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी कार्यक्रमको मूल प्रवाहीकरण**	**१२**	**३**	
२.१	**लैङ्गिक तथा समावेशी बिकासको लागि क्षमता विकास बजेट**	**४**	**०.५**	
क	स्थानीय निकायका पदाधिकारी/कर्मचारीहरुले लैङ्गिक तथा समाबेशी विकास सम्बन्धी तालिम लिएका छन् वा छैनन्	०-१	०.५	
ख	तालिम/ अनुशिक्षण/ गोष्ठी संचालन गर्न गत वर्ष प्रयाप्त रकमको व्यबस्था थियो वा थिएन	०-१	०	
ग	त्यो तालिममा महिला र पुरुषको समान सहभागिताको सुनिश्चता गरेको थियो वा थिएन	०-१	०	
घ	तलिमका बिषय वस्तुको प्रस्तुतिकरणमा लैङ्गिक संवेदनशील भाषाको प्रयोग र महिलाका आवश्यकता समेटिएको	०-१	०	
२.२	**क्षमता विकास कार्यक्रममा महिला पुरुष सहभागिता**	**४**	**२.५**	
क	उपभोक्ता समितिमा ३३%	०-१	१	

	महिलाहरुको सहभागिता छ ?			
ख	उपभोक्ता समितिका महिला तथा लक्षित समुहका पदधिकरीहरुलाई तालिमको व्यवस्था छ?	०-१	१	
ग	क्षमता विकास कार्यक्रम र बजेटको बाँडफाँड तथा प्राथमिकिकरण र स्थान छनौट लागि छलफल गर्ने प्रक्रियामा महिला र पुरुष सरोकारवालाहरुलाई समान रुपमा सहभागी गराईन्छ ? (गाविस स्तर सम्म)	०-१	०.५	
घ	महिला तथा लक्षित समुहका पदाधिकरीहरुको क्षमता अभिबृद्धिका लागि निद्धिष्ट कार्यक्रमहरु (प्राबिधिक तालिमहरु, क्षमता विकास तालिम, भ्रमण) छन्? सो अनुसारको बजेट बिनियोजन गरिएको छ ?	०-१	०	
२.३	**स्थानीय निकायको क्षमता विकास कार्ययोजना**	**४**	०	
क	स्थानीय निकायको क्षमताविकास कार्ययोजना तयार गरेको छ ?	०-१	०	
ख	के स्थानीय निकयको क्षमता बिकास योजनामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समितिको पदाधिकारी, महिला समन्वय समिति एवं लैङ्गिक तथा समवेशी सम्पर्क व्यक्तिहरुको क्षमता	०-१	०	

	विकासको व्यवस्था गरेको छ?			
ग	के स्थानीय निकायका क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट निर्माण एवं परिक्षण नियमित रुपमा गर्न बजेटको ब्यबस्था गरेको छ ?	०-१	०	
घ	उक्त परिक्षण पश्चात लैङ्गिक तथा समावशी विषयमा सुधार गर्न क्षमता विकास कार्ययाृजनाका लागि पर्याप्त बजेटका ब्यबस्था गरेको छ ?	०-१	०	
३	**लक्षित कार्यक्रम**	**१२**	**८**	
३.१	**कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा लक्षित समूहको सहभागिता**	**४**	**३**	
क	के स्थानीय निकायले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका आधारभूत सूचना/ तथ्याँक संकलन गर्ने गरेको छ ? (महिला, पुरुष , वालवालिका, सबै जातजातिका विपन्न वर्गहरु, ज्येष्ठ नागरिक, दलित, आदिवासी जनजाति, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, मधेसि, मुश्लिम तथा पिछडावर्ग लगायत नेपाल सरकारले लक्षित समुह भनी तोकिएका अन्य वर्ग एवम् समुदायका महिला र पुरुष)	०-१	१	
ख	के कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु भन्दा अगि समुदायका महिला, बालबालिका, जनजाति, मधेशी, मुश्लिम, पिछडा	०-१	०.५	

	वर्ग र दलित लगायतका सवै जनजाति र विपन्न वर्गका समूहहरुसंग वसेर समस्या केलाउने(विश्लेषण गर्ने गरिन्छ ?विपन्नता स्तरीकरण भएको छ? (दुवै भए (१) र एक मात्र भएमा (०.५) चिन्ह दिने			
ग	के स्थानीय निकायको योजना लक्षित समूहहरु ले तयार गरेको कार्यकममा आधारित हुन्छ ?	०-१	०.५	
घ	के स्थानीय निकायको योजनामा लक्षि समूहहरुको लागि छुट्टयाएको बजेट (१० प्रतिशत महिला,१० प्रतिशत बालबालिका, १५ प्रतिशत सामाजिक बञ्चितिकरणमा परेको वर्ग) विनियोजन गरी उनीहरुको हितको लागि कार्यकम तर्जुमा गरी समयमै बजेट खर्च गरिएको छ ?	०-१	१	
३.२	**महिला उत्थानका लागि कार्यकमहरु**	**४**	**२.५**	
क	महिलाहरुको स्वास्थ्य सुधार सम्वन्धी बिशेष कार्यकमहरु संचालित भएका छन ?(जस्तोः सुत्केरी हुँदाको अबस्था सुधार गर्न किशोरीहरुको लागि प्रजनन र यौन शिक्षा आदान प्रदान गर्न, एचआईभी एडस्, स्तन क्यान्सर, पाठेघरको क्यान्सर र आङ्ग खस्ने अवस्था सुधार गर्न, स्वास्थ्य शिविरहरु राख्ने)	०-१	०	

ख	महिलाहरुको लागि शिक्षा सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरु संचालित भएका छन्?(जस्तोः अभिभावक शिक्षा, प्रौढ तथा किशोरी कक्षाहरु, साथी शिक्षा, कार्यमूलक प्रौढ शिक्षा, बच्चा देखि बच्चा कक्षा, आदी)	०-१	०.५	
ग	महिलाहरुको लागि कानूनि शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरु संचालित भएका छन्? (जस्तोः कानूनि हक अधिकार, एकल महिला, परालिगल समिति गठन र चेलिवेटी बेचबिखन बिरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडि प्रथा बिरुद्ध कार्यक्रम आदी बारे अनुशिक्षण गर्न)	०-१	१	
घ	महिलाहरुको लागि कानूनी शिक्षा सम्बन्धी संचालन कार्यक्रमहरु संचालनवाट लाभान्वित भएका छन? (जस्तोः कानूनि हक अधिकार, एकल महिला, परालिगल समिति गठन र चलिबेटि बेचबिखन बिरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडि प्रथा बिरुद्ध कायृक्रम आदी वारे अनुशिक्षण गर्न)	०-१	१	
३.३	**स्थानीय स्वायत्तशासन ऐनमा भएका प्रवधान अनुसारका कार्यक्रमहरु**	**४**	**२.५**	
क	स्थानीय निकायको योजना तर्जुमा गर्दा लक्षित समूहहरुको सक्रिय सहभागितामा तय गर्ने गरिएको छ ?	०-१	०.५	
ख	स्थानीय निकायको योजना तर्जुमा	०-१	१	

	गर्दा महिलालाई प्रत्यक्ष लाभ हुने र महिलाको लागि स्वरोजगारमूलक, आयमूलक र सीपमूलक कार्यक्रमहरु राख्ने गरिएको छ ?			
ग	परिवार नियोजन , मातृ शिशु कल्याण,विस्तारित खोप, पोषण, जनसंख्या शिक्षा र जनस्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रमहरुको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने गराउने गरिएको छ?	०-१	०.५	
घ	स्थानीय निकायको योजना कार्यान्वयनबाट लक्षित समूहहरु लाभान्वित भएका छन ?	०-१	०.५	
४	**लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन,अनुगमन र मुल्यांकन**	**१२**	**७.५**	
४.१	**योजना तर्जुमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी विकास**	**४**	**२.५**	
क	के स्थानीय निकायले आफ्नो क्षेत्रका समुदाय स्तरका आधारभूत सूचना तथ्याँक संकलन गर्ने गरेको छ ? के स्थानीय निकायले खण्डीकृत तथ्याँकको समयसमयमा अध्यावधिक गर्ने गरेको छ?	०-१	०	
ख	के योजना तर्जमा गर्दा महिला र पुरुष एवं लक्षित समूहहरु को छुट्टाछुट्टै अवस्था बिश्लेषण र आवश्यकता पहिचान गर्ने गरिएको छ? र सो	०-१	१	

	अनुसारको कार्यक्रम तय गर्ने गरिएको छ ?			
ग	के स्थानीय निकायले याजना तर्जुमा गर्दा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट तर्जुमा प्रकिया अबलम्बन गरी कार्ययोजना तयार गर्ने गरिन्छ ?	०-१	०.५	
घ	के गत बर्षको वार्षिक योजना अनुसार लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास कार्य योजनाका सबै कियकलापहरु सम्पन्न भए?	०-१	१	
४.२	**योजना कार्यान्वयनमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी विकास**	४	३	
क	के कार्यकम तथा परियोजना कार्यान्वयन गर्दा सम्वन्धित समुदायका महिला तथा पुरुष वर्गहरुको सकिय सहभगितामा गर्ने गरिएको छ ?	०-१	०.५	
ख	के कार्यकम तथा परियोजना कार्यान्वयन वाट सम्बन्धीत समुदायले पूरा लाभ लिन सकेको छ ?	०-१	०.५	
ग	उपभोक्ता समितिले गर्ने कार्यहरुमा महिला तथा लक्षित समुहको सहभागिता छ? साथै उपभोक्ता समितिको अध्यक्ष, सचिवर कोषाध्यक्षमध्ये कम्तीमा एक जना	०-१	१	

	महिला पदाधिकारी रहेको छ ?लाभान्वित समूहमा दलित, आदीवासी जनजाति, पिछिडिएका समुदाय वर्ग, मधेशी, मुश्लिम अदकिो उपस्थिति रहेको अवस्थामा तिनिहरुको समेत प्रतिनिधित्व रहेको छ ?			
घ	के स्थानीय निकायले आफ्नो सम्पूर्ण कार्यक्रममा लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण तथा सामाजिक समावेशीकरण गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने गरेको छ ?	०-१	१	
४.३	**अनुगमन तथा मुल्याङ्कन**	**४**	**२**	
क	के स्थानीय निकायको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समितिमा महिलाको सहभागिता के कम्तिमा ३३ प्रतिशत छ?	०-१	१	
ख	के स्थानीय निकायमा अनुगमन , मुल्यांकन गर्दा समानता तथा सामाजिक समावेशी विकासका कार्यक्रमको संचालनवाट महिला र पुरुष तथा बिभिन्न जातजातिलाई पुगेको लाभ, असर, र प्रभाव बिश्लेषण गर्ने गरिन्छ?	०-१	०	
ग	के स्थानीय निकायमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकासका असर अनुगमनको लागि प्रभावकारी नीति तथा पद्धति छ?	०-१	०	

घ	के अनुगमन तथा मुल्यांकनबाट सिकेका पाठहरु कार्यक्रम वा योजना तयार गर्दा समावेश गर्ने गरिन्छ?	०१	१	
५	**आन्तरिक संरचना**	**१२**	**४.५**	
५.१	**स्थानीय निकायमा महिला तथा लक्षित समूहको सहभागिता**	**४**	**२**	
क	आदीवासी जनजाति विकासको लागि गठित भएको समितिमा निर्देशिका बमोजिम महिला सहभागिता छ?	०-१	०.५	
ख	लक्षित वर्ग उत्थानका लागि गठन भएको समितिमा निर्देशिका वमोजिम महिला सहभागिता छ?	०-१	१	
ग	आदीवासी जनजाति र दलित वर्ग उत्थानका विकासको लागि गठन भएको समितिको पदाधिकारीहरु, लक्षित समूहहरुको कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन कार्यमा सक्रिय भूमिका रहेको छ?	०-१	०.५	
घ	के जिल्लामा महिला समन्वय समिति गठन भई जिल्लामा महिलाहरुको विकासको लागि तय गरेको कार्यक्रम र बजेटको उपयोगिताको बारेमा अनुगमन गर्ने कार्यमा सक्रिय भूमिका रहेको छ ?	०-१	०	
५.२	**वित्त तथा लेखा व्यवस्थापन**	**४**	**१**	
क	महिला विकासको लागि छुट्टै कोष स्थापना गरिएको छ?	०-१	०	

ख	आदीवासी जनजाति, दलित अन्य लक्षित समूहका महिलाहरुको विकासका लागि बजेटको व्यवस्था भएको छ ?उनीहरुको आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ ?	०-१	०.५	
ग	लैङ्गिक डेस्कको लागि बजेटको व्यवस्था भएको छ ? सो अनुसार कार्यक्रम पहिचान गरिएको छ ?	०-१	०	
घ	कम्प्युटरमा लेखा प्रणली व्यवस्थापन गरिएको छ?	०-१	०.५	
५.३	**स्थानीय निकायमा गठित समिति**	**४**	**१.५**	
क	के जिविस अन्तर्गत लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति गठन गरी सक्रिय रुपमा संचालनमा छ ?	०-१	०	
ख	जिल्ला स्रोत अनुमान समिति, गाँउ विकास समिति, एकीकृत योजना तर्जुमा समिति, नगरपालिका एकिकृत याजना तर्जुमा समिति, बडा नागरिक मञ्चमा महिला, बालबालिका तथा अन्य सबै लक्षित समुदायको सक्रिय सहभागिता छ?	०-१	१	
ग	महिला समन्वय समिति, आदीवासी जनजाति जिल्ला समन्वय समिति, दलित वर्ग उत्थान जिल्ला समन्वय समिति, बाल क्लब पिछडा वर्ग जिल्ला समन्वय समितिको गठन गरी स्थानीय निकायको योजना प्रक्रियामा यस्ता समितिको सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गरिएको छ ?	०-१	०.५	
घ	स्थानीय निकायको कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा अनुगमन प्रक्रियामा यी समितिहरुवाट सहभागिता हुन सक्ने गरी सुनिश्चित गरिएको छ ?	०-१	०	
६	**सुशासन**	**१२**	**५.५**	
६.१	**परदर्शिता /जफावदेहिता**	**४**	**१.५**	
क	के स्थानीय निकायले नियमित रुपमा	०-१	०.५	

	कार्यक्रमको सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने गर्दछ ?			
ख	के महिला, बालबालिका र आदीवासी जनजाति, मधेशी, मुश्लिम, पिछडावर्ग, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, जेष्ठ नागरिकलाई लक्षित गरेर राखेको कार्यक्रम तथा बजेट सार्वजनिक हुने गरेको छ ?	०-१	१	
ग	के स्थानीय निकायको समिक्षा बठैकमा महिला, बालबालिका सबै जातजातिका विपिन्न बर्ग(आदीवासी जनजाति, दलित, मुश्लिम, पिछडावर्ग, अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरु, जेष्ठनागरिक लगायतलाई लक्षित गरेर कार्यक्रम माथि छलफल गर्ने गरेको छ?	०-१	०	
घ	के स्थानीय निकायले महिला, बालबालिका सबै जातजातिका विपिन्न बर्ग, आदीवासी जनजाति, दलित, मधैशी, मुश्लिम, पिछडा वर्ग, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, जेष्ठनागरिक लगायतलाई सेवा सुविधाहरु छिटो छरिता ढंगगबाट दिने गरेको छ ?	०-१	०.५	
६.२	**सूचना व्यवस्थापन**	**४**	**२.५**	
क	के स्थानीय निकायले सूचना तथा अभिलेख केन्द्रमा रहैको खण्डीकृत र सूचनालाई आधार मानि जिल्ला विकास योजना गर्ने गरेको छ ?	०-१	१	
ख	के स्थानीय निकायको सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको विकासको लागि बजेटको व्यवस्था गरेको छ ?	०-१	०	
ग	के स्थानीय निकायले आफआफ्ना क्षेत्रका पन्जिकरणको तथ्याँक अध्यावधिक गर्ने गरेका छन?	०-१	१	
घ	के स्थानीय निकायमा खूण्डीकृत तथ्याँकलाई कम्प्यूटरकृत गरिएको छ ?	०-१	०.५	
६.३	**सूचना शिक्षा र संचार**	**४**	**१.५**	
क	के स्थानीय निकायमा स्थानीय रेडियो, एफ.एम र छापा माध्यमद्वारा सूचना प्रवाह गरी जनतालाई सुसुचित गर्ने गरेको छ ?	०-१	०.५	
ख	के स्थानीय स्तरमा महिला, बालबालिका सबै	०-१	०.५	

	जातजातिका विपन्न वर्गको सूचना शिक्षा र संचारको कार्यक्रमको प्रवाहबाट जनचेतनामा वृद्धि भएको छ?			
ग	के स्थानीय स्तसमा महिला, बालबालिका सबै जातजातिका विपन्नवर्ग लगायत अन्य लक्षित समुहको सूचना,शिक्षा र संचारको कार्यक्रमको प्रवाहवाट यी वर्गहरुको जनचेतनामा अभिबृद्धि भई यी वर्गहरुको स्थानीय निकायको विकास कार्यहरुमा सहभागिता वृद्धि भएको छ?	०-१	०	
घ	के स्थानीय निकायले स्थानीय पत्रकारहरुद्वारा स्थानीय स्तरमा सूचना प्रवाह गर्दछ?	०-१	०.५	
७	**मनव संसाधन, सम्वन्ध विस्तार**	**१२**	**२.५**	
७.१	**मनव संसाधन व्यवस्थापन**	**४**	**०.५**	
क	स्थानीय निकायमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सम्वन्धी तालिम दिन तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने यथेष्ट श्रोत छन्?	०-१	०.५	
ख	स्थानीय निकायमा मानव संसाधन विकास केन्द्र र ईकाइ छ?	०-१	०	
ग	स्थानीय निकायले बैदेशिक रोजगारीमा जाने महिलाहरुको क्षमता विकासको लागि कार्यक्रमहरु त्य गरी कार्यान्वयन गर्ने गरेका छन?	०-१	०	
घ	श्रोत व्यक्ति (महिला, पुरुष) हरुको सुचिकृत अभिलेख छ?	०-१	०	
७.२	**संबन्ध विस्तार**	**४**	**०**	
क	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न कार्यालयहरुबीच कार्यगत संयन्त्र(संजाल) बनेको छ?	०-१	०	
ख	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि कार्यगत छलफल गरी यस क्षेत्रको विकासको लागि नियमित रुपमा कार्य हुने गरेको छ?	०-१	०	
ग	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लगि विभिन्न कार्यालयहरुबीच कार्यगत संयन्त्र(	०-१	०	

	संजाल) का प्रतिनिधिहरुलाई लैङ्गिक तथा समावेशी विकास सम्वन्धी क्षमता विकास तालिमहरु प्रदान गर्ने गरेको छ?			
घ	स्थानीय निकायका कर्मचारीहरुले आन्तरिक र वाहय श्रोत व्यक्तिहरु संग मिलेर लैङ्गिक तथा सामाजिक प्रभाप संम्बन्धी अध्ययन गर्ने गरेका छन?	०-१	०	
७.३	**व्यवहारिक र रणनीतिक आवश्यकता परिपूर्ति**	**४**	**२**	
क	योजना तर्जुमा गर्दा महिलाहरुको व्यवहारिक र रणनीतिक आवश्यकता पहिचान र परिपूर्ति गर्ने विषयमा छलफल भएको छ?	०-१	१	
ख	ग्रमिण महिला प्रविधिकहरु(पशु सेवा, कृषि , स्वास्थ्य र पूर्वधार सम्वन्धी) तयार गर्ने गरेको छ?	०-१	०	
ग	लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण तथा सामाजिक समावशीकरणका लागि जल्लाका अल्पकालिन र दीर्घकालिन याजना तयार गरिएको छ ?	०-१	१	
घ	महिलाहरुको लागि लोकसेवा आयोग पूर्व तयारी कक्षाका लगि तालिमको व्यवस्था गरेको छ?	०-१	०	
८	**नेपाल सरकारका लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकासका नीति र प्रतिवद्धता**	**१२**	**६**	
८.१	**नेपाल सरकारका लैङ्गिक विकासका नीति र प्रतिवद्धताहरुको कार्यान्वयन**	**४**	**१.५**	
क	सहस्रब्दी विकासका लक्ष्यहरु प्राप्त गर्ने कार्यक्रमहरु र सो अनुसारको बजेट विनियोजन गरेको छ?	०-१	०.५	
ख	सहस्रब्धी विकासका लक्ष्यहरु प्राप्त गर्ने कार्यक्रमहरु र सो अनुसारको बजेट बिनियोजन गरी कार्यक्रमहरु समयमै सम्पन्न गरेको छ ?	०-१	१	
ग	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषण पत्रका वाह्रवटा प्रतिवद्धताहरुका बारेमा स्थानीय निकायका पदाधिकारीहरु व कर्मचारीहरुलाई जानकारी छ? सा को लगि अभिमुखिकरण गरिएको छ?	०-१	०	

घ	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका बाह्रवटा प्रतिवद्धताहरुका क्षेत्रमा कार्यक्रम तय गरी कार्यान्वयन गर्ने गरेको छ?	०-१	०	
८.२	**महिला विरुद्ध हूने सवै खाले हिंसा निर्मूल पार्ने**	४	**१.५**	
क	महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मुल गर्ने कार्यक्रमहरु र सो अनुसारको बजेट विनियोजन गरी कार्यक्रम समयमै सम्पन्न गरेको छ?	०-१	०.५	
ख	लैङ्गिक हिंसा रहित जिल्ला नपा र गाविस घोषण गरेको छ?	०-१	०	
ग	१६ दिने महिला विरुद्ध सवै खाले हिंसा निर्मुल गर्ने कार्यक्रमहरु स्थानीय निकायहरुले संचालन गर्ने गरेको छ? हरेक वर्ष अति उत्कृष्ट कायृ गर्ने महिलाहरुलाई सम्मान गर्ने कार्यक्रम मनाउने गरिएको छ?	०-१	०.५	
घ	महिला हिंसा विरुद्ध सून्य सहिष्णुता अपनाएको छ?	०-१	०.५	
८.३	**नेपाल सरकारका सामाजिक समावेशी विकासको कार्यान्वयन**	४	**१.५**	
क	संयुक्त राष्ट्सङ्घीय बाल अधिकार महासन्धि १९८९ मा गरिएको प्रतिवद्धता कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रमहरुमा रकम विनियोजन गरी कार्यक्रमहरु समयमै सम्पन्न गरेको छ?	०-१	०.५	
ख	के स्थानीय निकायबाट समाजमा रहेको विभिन्न जातीगत छुवाछुत सामाजिक सम्वन्धी कुरीती हटाउन कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने गरेको छ?	०-१	०.५	
ग	के स्थानीय निकायवाट आदीवासी जनजातिहरुका विकासको लागि कार्यक्रमहरु यी वर्गहरुको सहभागितामा संचालन गर्ने गरेको छ?	०-१	०.५	
घ	महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्ने महसन्धि कार्यनवयनका लगि तयार गरिएको राष्ट्यि कार्य योजना र संयुक्त राष्ट्सङ्घीय सुरक्षा परिषदवाट पारित प्रस्ताव नम्वर १३२५ र १८२० को कार्यान्वयन राष्ट्यि कार्य योजनामा स्थानीय निकयको जिम्मेवारी भनि उल्लेख गरिएका कार्यक्रमहरुमा रकम	०-१	०	

	विनियाजन गरिएको छ?			

अनुसूचि ३ : सहभागिहरुको नामावलि

क.स.	नाम	पद	कार्यालय
१	कमान सिंह थापा	कार्यकारी अधिकृत	त्रिपुर नगरपालिका
२	भक्ति राम शर्मा	प्रतिनिधि	ए. माओबादी
३	ओम प्रकाश गुप्ता	प्रतिनिधि	ने.स.पा.
४	गीता बस्नेत	वडा सचिब	त्रिपुर नगरपालिका
५	तारा भट्राई	लेखापाल	त्रिपुर नगरपालिका
६	संगल चौधरी	संयोजक व.ना.म	त्रिपुर नगरपालिका ३
७	नमा रावत	संयोजक व.ना.म	त्रिपुर नगरपालिका ७
८	संगिता शर्मा	सामाजिक परिचालक	त्रिपुर नगरपालिका
९	विन्दु नेपाली	सामाजिक परिचालक	त्रिपुर नगरपालिका
१०	द्रोण बहादुर बस्नेत	प्रतिनिधि	फो.लो.
११	ओपेन्द्र ओलि	कर्मचारी	त्रिपुर नगरपालिका
१२	मधु सुदन बस्नेत	वडा सचिव	त्रिपुर नगरपालिका
१३	गोद राज वलि	व.ना.म.संयोजक	त्रिपुर नगरपालिका, १३
१४	तिलक के.सि.	व.ना.म.संयोजक	त्रिपुर नगरपालिका, १२
१५	भिम बहादुर वि.क	बोर्ड प्रतिनिधि	त्रिपुर नगरपालिका
१६	केशव बहादुर बस्नेत	व.ना.म.संयोजक	त्रिपुर नगरपालिका,२
१७	अग्निधर गौतम	व.ना.म.संयोजक	त्रिपुर नगरपालिका,९
१८	निम बहादुर गौतम	व.ना.म.संयोजक	त्रिपुर नगरपालिका, ११
१९	यज्ञ बहादुर चौधरी	व.ना.म.संयोजक	त्रिपुर नगरपालिका, ४
२०	पदम बहादुर वि.क	कर्मचारी	त्रिपुर नगरपालिका
२१	भुपेन्द्र शाह	व.ना.म.संयोजक	त्रिपुर नगरपालिका, १०
२२	शिशिर लम्साल	प्रतिनिधि	नेपालि कांग्रेस
२३	धनमायां बांडा	व.ना.म.	त्रिपुर नगरपालिका, १०
२४	लक्ष्मि बहकटि	कर्मचारी	त्रिपुर नगरपालिका